

Не пробачити

Учорашній дощ і пронизливий вітер завіяли до контори непростих замовниць. Дві жінки, мати й донька, зайшли до торговельної зали лише прицінитися, але затрималися, аби перечекаати негоду, утім посварилися, замирилися, замовили надгробок і... знову посварилися – до істерики, до гикавки, до цокотіння зубами по вінцях склянки з водою, до задушливого запаху крапель валокордину.

Матері на вигяяд за п'ятдесят. Має вона дужі руки, твердо стоїть на ногах, та обличчя якесь розвезене й вицвіле, наче його крейдою на шкільній дошці спочатку намалювали, а потім неохайно витерли сухою

брудною ганчіркою. Мені так і не вдалося перехопити її погляд – очима жінка блукала залою, плинула пам'ятниками, рухалася стінами зі світлинами, ні за що не чіпляючись, перетікаючи з таблички на табличку із вигаданими іменами вигаданих небіжчиків і спадаючи на підлогу байдужою літньою рікою.

Доньці за тридцять. Вона ніби кваша – довга до землі спідниця приховує брезклі ноги; у неї пухкі груди, а плечі погойдуються під одягненою навипуск кофтиною. Одразу донька захопила стілець, аби не розхлюпувати огрядні тілеса. Лише очі, гострі та холодні, схожі на кухонні ножі, і куточки вуст нервово тремтять.

Від доньки пахне ладаном і теплим воском. Знаю, так пахне нещодавнє горе.

– Скажіть, хоча й не годиться, та чи ставлять надгробок живій людині? – облаштувавшись, запитує донька.

– Ставлять і живій.

– Ось, мамо, ставлять! Хоча і не годиться.

Мати киває головою, а потім рушає до виставкового зразка, мацає пальцем ребро плити, як перевіряють лезо ножа, чи добре воно вигострене.

– Даруйте, а чи не буде дешевше, якщо одразу на двох пам'ятник замовити, а не потім доробляти?

– Одразу дешевше...

– Ось, мамо, дешевше!

Мати ледь киває головою.

– Скажіть, а пам'ятник для дитини чимось від пам'ятника для дорослого відрізняється?

– Може таким самим бути...

– Ось, мамо, не відрізняється!

У голосі доньки бринять ледь стримувані сльози. Мати це чує, киває на знак згоди, втягуючи голову в плечі.

– Скажіть, а якщо дитину вбили... Бува, у вас на пам'яті є такі випадки? То якийсь особливий надгробок ставлять?

– Нічого особливого не бачив...

– Ось, мамо, нічого особливого!

Раптом мати затуляє обличчя руками, тіло починає тремтіти, а кризь затиснуті до білого долоні, наче затуляючи собі рота, вона волає:

– Сил!.. Катма!.. Та що ж це!.. Ти!.. Померти б!.. Мені!.. Несила!.. Не могу!..

Поки ми, стурбовані матір'ю, силою вливаємо до її зсудомленого рота склянку води, змочуємо нашати-рем вату, метушимося, штовхаючись і заважаючи одне одному, донька монументом сидить на своєму стільці, низько схиливши голову, та каже чи то до мене, чи то до себе:

– Сина вона мого не вгледіла... Сина... Випав у неї з вікна... Не вберегла... Згорьована тепер... Та сина мого не повернеш, ні. Надгробок вона хоче, щоби поруч із сином моїм лежати. Бо не вберегла бабуся... Пробачити собі того не може... Поруч вона лежати... Тільки сина не повернеш. Надгробок замовити можна, а пробачити як, га? Як пробачити?

Потім вони обіймаються, мати й донька.

Донька важко підводиться зі стільця, чвалає до матері, стає перед нею на коліна, мати й собі сповзає

зі свого стільця, і вони навколішки стоять посеред торгової зали і, вчепившись одна в одну руками, обидві плачуть, цілуються, розмазуючи по обличчях сльози, кажуть щось безладно нерозбірливе, вибачаються і пробачають.

Незграбно підводяться на рівні ноги, перепрошують. Донька знову сідає на стілець. Мати відходить до виставкових зразків пам'ятників, мацає пальцем кромку каменя.

– Скажіть, – каже донька, відсапавшись, – на двох якщо робити пам'ятник, скільки це часу?

– Два тижні, якщо все як зазвичай.

Я відповідаю, намагаючись не дивитися в їхній бік, просто відповідаю на запитання, наче й не було п'ять хвилин тому ані істерик, ані сліз, ані склянки води у судомні вуста.

Донька дивиться на матір, і погляд її черствішає.

– Ось, мамо, два тижні, – каже донька і чекає, коли мама непевно кивне.

